

Извештај о раду Друштва судија Србије (26.06.2016 – 08.07.2017) и

Оквирни програм рада за 2017/2018. годину

И током протекле, двадесете годишњице свог постојања, Друштво судија Србије, различитим активностима поводом више важних тема, наставило је да се залаже за своје циљеве: изградњу правне државе и владавина права, успостављање независног и самосталног судства, афирмацију права као струке и науке, подизање угледа и материјалног положаја судија и унапређење прописа о организацији и раду судова.

Иако је Поглавље 23 отворено пре годину дана, тачније, 18.07.2016. године, општи је утисак да се мало шта дешава што рад у судству заиста унапређује. Из судова су измештене овере и поједине ванпарничне ствари и извршења, говори се о алтернативном решавању спорова (опортунитету, арбитражи и медијацији, која ће се опет спроводити ван судова), о побољшању смештајних услова у затворима и односа према осуђеницима, о заштити од насиља, па опет о новим изменама закона, поједине судске зграде се адаптирају или се припремају за адаптацију. Овим мерама тешко да се могу остварити циљеви које Министарство истиче као приоритетне, све и када би само они били заиста приоритетни: унапређење ефикасности правосуђа и борба против организованог криминала и корупције.

Питања унапређења положаја судија и судова, неравномерне оптерећености судија у различитим судовима, па чак и у различитим одељењима унутар истог суда, недостатка сталног усавршавања судија, односа медија и политичара према правосуђу, нису присутна код оних који доносе одлуке о правосуђу. Такозвани волонтерски рад се запатио, па тако правосуђе функционише са записничарима и правницима, сада већ и правницима са положеним правосудним испитом, који раде без накнаде, без здравствене и социјалне заштите.

Насупрот томе, живећи реалан живот у судовима преко сваког свог члана, Друштво судија се бавило управо питањима која су од највеће важности за правосудни систем.

У протеклој години разматрали смо: одговарајућа уставна решења која би требало да садржи нови устав, једном када се приступи уставним изменама, вредновање рада судија, неједначену примену права, начин првог избора судија којим се не би вршила дискриминација, однос судија и медија, и оформили радну групу која ће сачинити анализу услова рада и положаја судијских приправника и предлоге за унапређење стања с тим у вези. О томе како се Управни одбор Друштва бавио овим питањима чућемо засебан извештај од Снежане Бјелогрић, председнице Управног одбора.

Ја ћу овим извештајем сумирати активности Друштва судија у претходној години у којој смо, између осталог, одржали три међународне конференције, 12 састанака у одељењима широм Србије, издали три публикације (о неуједначеној примени права, о квалитету судских одлука, о опсежном истраживању спроведеном међу судијама), фокусирано расправљали и заузели ставове о одговарајућим уставним решењима за правосуђе, о уједначавању судских одлука, о њиховом квалитету у функцији квалитета судске заштите, о начину спровођења првог избора за судије и о вредновању рада судија, обновили наш сајт.

Још у јулу 2016. године Друштво судија израдило је, и Високом савету судства доставило, Анализу једногодишње примене Правилника о вредновању рада судија и понудило предлоге за његову измену. У питању је опсежан и пажње вредан материјал који је последица дугогодишњег систематског ангажовања Друштва судија на теми вредновања рада судија, праћења различитих радних верзија тог акта, примедба које су на њих стављали европски експерти у више наврата, као и европских стандарда у вези са вредновањем рада судија. Тај је документ достављен и свим члановима Друштва судија, како у лето 2016. године тако и недавно, у јуну 2017. године, након што смо добили прва искуства са првим, ванредним, вредновањем обављеним током јуна 2017. године, а имајући у виду да све примедбе и предлози који су изнети у наведеном документу и даље стоје будући да су се у знатној мери испољила сва негативна својства Правилника на која смо указивали.

Такође у јулу 2016. године, имајући у виду да је до 01.09.2016. године Високи савет судства требало да донесе и Правилник о програму и начину полагања испита за оцену стручности и оспособљености кандидата који се први пут бира, Друштво судија предложило је да Високи савет судства пропише: минималну испуњеност критеријума стручности и оспособљености које треба да задовољи кандидат (и у случају да се само један јави на конкурс); све критеријуме, у складу са Законом о судијама (дакле и критеријум достојности, као елиминаторни); критеријуме, мерила и поступак на основу којих Савет, између оцењених кандидата, одређеног кандидата предлаже или бира; као и допунски критеријуми за предлагање, односно избор одређеног кандидата, између кандидата чија је стручност и оспособљеност исто оцењена. У погледу кандидата за први избор у основни и прекршајни суд, полазећи од одредбе члана 45а Закона о судијама којом је прописано да сви кандидати полагају истоветни испит ради провере стручности и оспособљености, осим кандидата за први избор који је завршио почетну обуку на Правосудној академији, указали смо да је пропуштено да се узме у обзир да су кандидати из реда судијских и јавнотужилачких помоћника, који су и били приправници у тим органима, тада важећи систем обуке прошли и да они имају и вишегодишње искуство. Стога смо предложили, у погледу судијских помоћника, као посебне категорије кандидата за први избор, да Високи савет судства пропише услове за оцену њихове стручности и оспособљености; да се испит за те кандидате, сходно члану 37. Закона о Правосудној академији, састоји од провере искључиво практичних знања и способности стечених током рада у суду, који би се полагао пред одговарајућом комисијом, као и из анализе случаја; те да мерило за оцену тих кандидата, сходно члану 38. Закона о правосудној академији, буде збир оцена са испита и оцена којом је њихов рад био оцењен у суду. Уверени смо да би

такав начин првог избора онемогућио дискриминацију кандидата без обзира да ли се бирају из реда судијских помоћника или из Правосудне академије.

После вишегодишње паузе, 27. јануара 2017. године изабрани су чланови Савета за етичка питања: Обрен Јездић, Јованка Кажих, Јулијана Могош Живковић, Даница Маринковић, Снежана Тодоровић, Јоја Штрбац и Оливера Пејак Прокеш, коју су чланови Савета изабрали за председницу. Не сумњамо да ће се Савет ускоро ухватити у коштац са бројним етичким изазовима са којима се свакодневно суочавамо, а у којима често има кршења етичких норми због чега је јасан, јаван, благовремен и аргументован став Савета за етичка питања од највеће важности.

Почев од маја 2017. године, Друштво је почело са радом на својој комуникационој стратегији, која ће бити усвојена до краја године.

У вези са спровођењем Акционог плана за Поглавље 23, уз подршку Мисије ОЕБС у Србији, на четири округла стола разговарали смо са колегама на тему *Докле се стигло са реформом правосуђа*, и то: у Бујановцу (30.9.2016. године), Новом Пазару (17.10.2016. године), Сомбору (4.11.2016. године) и Ужицу (7.11.2016. године).

Од јесени 2016. године, и на више састанка Управног одбора, расправљали смо о питањима везаним за правосуђе и начинима на који би она требало да буду решена у новом Уставу, једном када он буде донет. Пошли смо од онога о чему се претходно расправљало на састанцима у одељењима, као и од незавршеног предлога Радне групе за анализу уставног оквира за правосуђе коју је формирала Комисија за реформу правосуђа, и од предлога осталих удружења која се баве правосуђем (Удружење тужилаца Србије, ЦЕПРИСа, Београдског центра за људска права, Јукома). Међу наведеним удружењима постоји сагласност да, без обзира на рокове зацртане Акционим планом за Поглавље 23, на чију смо нереалност и иначе указивали, са уставним изменама не треба журити, да оне треба да буду резултат конструктивне дебате и што ширег консензуса, при чему уставна решења, у међувремену, могу бити унапређена законима, наравно, под условом да за то постоји политичка воља. Полазне основе са тим у вези прослеђене су члановима Друштва судија и председницима одељења, ради дебате међу судијама, а благовремено су послате и Министарству правде.

У оквиру пројекта *Друштвена одговорност за правну предвидивост и владавину права – допринос судија*, спроведеног уз подршку Фондације за отворено друштво, бавили смо се различитим узроцима неуједначене примене права и одржали четири тематске дебате: *Тумачење и примена прописа од стране судије* (8.7.2016. године у Новом Саду), *Обука судија и услови рада* (7.9.2016. године у Београду), *Правна питања и ставови* (9.9.2016. године у Нишу), *Значај Врховног касационог суда у уједначавању судских одлука* (15.9.2016. године у Крагујевцу). Наведене тематске дебате резултирале су објављивањем (септембар 2016. године) публикације *Узроци неуједначене примене права*, која садржи анализу узрока неуједначености судских одлука, радњи и субјеката који су за то одговорни, као и препоруке за предузимање активности које ће довести до боље уједначености судских одлука.

Након међународне конференције о *Квалитету судских одлука у функцији квалитета судске заштите (у процесу придруживања ЕУ)* одржане у јулу 2016. године уз подршку Мисије ОЕБС у Србији, у децембру 2016. године објавили смо истоимену публикацију.

С обзиром на увек актуелне односе судова и јавности, у сарадњи са Немачком фондацијом за међународноправну сарадњу, заједно са судијама и јавним тужиоцима из Немачке и Црне Горе, представницима медија, амбасадором и представницима немачке амбасаде, међународних организација и Министарства правде Републике Србије, одржали смо и две конференције: у септембру 2016. године - *Судијска функција и слобода мишљења* (27.9.2016. године) и у мају 2017. године - *Правосуђе и медији* (12.5.2017. године).

Током 2016. године, уз подршку Високог савета судства, радили смо на пројекту *Јачање независности и интегритета судија у Србији*; пројекат је подржала Амбасада Краљевине Холандије; у оквиру пројекта ЦеСИД је спровео анкету међу скоро 1.600 судија (што чини око 60% укупног броја судија; нажалост, иако им је пружена прилика, остале судије нису узеле учешће у анкети правдајући то неверицом да је анкета анонимна или незаинтересованошћу), након чега су одржана и четири округла стола на којима су представљени и анализирани резултати анкете: у Пожаревцу (9.12.2016. године), Смедереву (12.12.2016. године), Суботици (16.12.2016. године) и Неготину (22.12.2016. године). Почетком 2017. године издали смо и публикацију *Јачање независности и интегритета судија у Србији*, која садржи резултате спроведеног истраживања међу судијама у Србији и представили је, заједно са са ЦеСИД-ом и Удружењем јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, 30.1.2017. године на конференцији за медије у Београду.

У протеклој години обрађали смо се јавности и саопштењима од: 19.7.2016. године у вези са ризицима по владавину права због прихвата два притвореника из америчког војног затвора у заливу Гвантанамо, 21.7.2016. године заједно са Удружењем тужилаца Србије, којим смо изразили солидарност са турским колегама у вези са дешавањима након покушаја државног удара у Турској; 1.8.2016. године којим смо обавестили и о сличној реакцији Мреже председника врховних судова ЕУ, као и италијанског и француског правосудног савета; 25.7.2016. године поводом најаве судијама београдских основних судова да ће бити пресељене у зграду неприкладну за судску, што се затим на срећу није десило; 1.11.2016. године поводом емитовања непримерене емисије на ТВ Прва о породичном поступку који је био у току пред Првим основним судом; 6.3.2017. године поводом изненађујуће промене састава испитних одбора за полагање правосудног испита; 15.5.2017. године поводом најављених измена и допуна Закона о судијама у погледу дужине мандата председника суда; 23. маја 2017. године поводом европског Дана опомене на независност правосуђа.

Представници Друштва судија и даље учествују у раду више радних група: Љубица Милутиновић, судија Врховног касационог суда је члан Комисије за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа за период 2013-2018, Надежда

Видић, судија Апелационог суда у Крагујевцу је члан Радне групе за измену Закона о парничном поступку, Снежана Бјелогрић, судија Основног суда у Ивањици је члан Радне групе за израду стратегије људских ресурса Комисије за спровођење НСРП, Споменка Зарић, судија Врховног касационог суда је члан Управног одбора Правосудне академије.

У погледу активности које су везане за иностранство, и даље смо у непрестаној комуникацији са колегама из иностранства и присуствујемо, узимамо учешће у раду оба међународна удружења судија чији смо чланови и Светског удружења судија и МЕДЕЛа – Европског удружења судија и тужилаца за демократију и слободе и присуствујемо, у мери у којој је то могуће, њиховим састанцима, као и са удружењима у региону. Пажљиво пратимо дешавања у вези са правосуђима у европским државама, од којих су нека заиста забрињавајућа (у Турској пре свега, као и у Пољској, Мађарској, Белгији, Украјини), као и процесе у ЕУ (Justice score board, закључке и документа Европске мреже правосудних савета) и у Савету Европе (посебно у Консултативном већу европских судија и Европској комисији за ефикасност правосуђа – СЕПЕЖ).

Иако Друштво судија није правосудна институција, оно је поштовано као релевантан правосудни субјект и стога добија многобројне позиве за састанке и скупове, којима се у највећем броју случајева и одазивамо. Између осталих, имали смо састанке са представницима: програма HELP Савета Европе (29.6.2016. године), амбасада Данске (11.7.2016. године), Холандије (2.11.2016. године), Норвешке (17.3.2017. године), Француске (12.6.2017. године), British Council у вези са Пројектом подршке Правосудној академији (30.7.2016. године), Centre for legal cooperation из Холандије (23.8.2016. године), Парламентарне скупштине Савета Европе у оквиру Мониторинг мисије (26.10.2016. године), Делегације Европске уније (23.1.2017. године), East West Management Institute USAID (2.2.2017. године), National Centre for State Courts (8.2.2017. године), USAID (16.3.2017. године), European Parliament Committee of Constitutional Affairs (22.5.2017. године), Peer review expert mission to Serbia on Chapter 23 (7.6.2017. године). Представници Друштва судија одазвали су се позивима за учешће на скуповима и конференцијама, између осталих на: Консултативној седници радне групе Националног конвента Европске уније за Поглавље 23 (14.9.2016. године), Годишњем саветовању судија Републике Србије у Врњачкој Бањи (9-12.10.2016. године), семинару *Етички кодекс и приступ етици у правосуђу* у организацији Твининг пројекта „Јачање капацитета Високог савета судства и Државног већа тужилаца“ (26.10.2016. године), међународној конференцији Портала Пиштаљка *Заштита узбуњивача и новинарских извора* (27-28.10.2016. године), представљању СЕПЕЖовог извештаја *Европски правосудни системи – ефикасност и квалитет правде - издање за 2016. годину* Савета Европе и Министарства правде (23.11.2016. године), стручном скупу Универзитета у Крагујевцу *Устав Републике Србије – 10 година после* (23.11.2016. године), конференцији НУНС-а *Слобода медија и безбедност новинара на Западном Балкану* (6-7.11.2016. године), церемонији Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности поводом *Дана заштите података о личности* (30.1.2017. године), представљању Годишњег извештаја о раду свих судова Републике Србије за 2016. годину Врховног касационог суда (17.3.2017. године), округлом столу ЦЕПРИС-а

поводом представљања публикације *Уставни положај судске власти – анализа и препоруке за измене* (4.4.2017. године), консултативном састанку Агенције за борбу против корупције са организацијама цивилног друштва (26.4.2017. године), припремном састанку у Мисији ОЕБС-а о уставним променама (4.5.2017. године), Трећој глобалној конференцији Удружења тужилаца (25-28.5.2017. године), јавној дебати поводом представљања Годишњег извештаја Заштитника грађана (16.6.2017. године).

Веома ми је драго што могу да кажем да до краја 2018. године можемо да будемо мирни, јер је обезбеђено да наша канцеларија, која је срце нашег удружења, функционише без проблема. Тренутно Друштво судија спроводи пројектне активности у оквиру пројекта *Отпор популистичким нападима: унапређивање комуникационе стратегије организацијама цивилног друштва који трпе нападе популистичких актера до 28. фебруара 2018. године* и *Допринос судија јачању независности и квалитета судске власти као претпоставке правне државе* (Унапређење стручних знања и вештина судија; Допринос судија сопственој и независности и ефикасности судства, Однос судова с јавношћу), оба уз подршку Фондације за отворено друштво, до 30.11.2018. године, и пројектом Институционалне подршка Мисије ОЕБС у Србији. У складу са наведеним пројектима, и могуће, још и неким, спроводићемо наредне активности.

За једно струковно удружење, које није ни државни орган ни институција, за удружење према коме се власт, политичка, а често и правосудна, опходи као да је непријатељ и маргинализује га, за удружење чији су чланови судије које раде пуно радно време, па и више од тога, за удружење које нема могућност да доноси одлуке, али има ентузијазам, знање и жељу да Србија има добар правосудни систем, ово је заиста много активности. Сама чињеница да Друштво судија постоји двадесет година, за разлику од наше државе која се за тих двадесет година три пута променила, да је Друштво судија опстало упркос великим отпорима и препрекама које су пред њега стављали и политичари али и поједине колеге, као и да су чланови Друштва судија добитници важних признања и уважени саговорници, све то говори о томе да је Друштво судија вредно и витално и да треба да се поносимо њиме и чувамо га.

Истина, јасно је да никада није довољно и никада довољно добро. Увек нам је потребно још колега које би помогле чистим срцем, без калкулација и интереса других до да нам свима, грађанима Србије, буде боље. Зато позивам све колеге, садашње и будуће чланове Друштва судија Србије - пратите шта радимо, критикујте што не ваља, али и вреднујте шта је урађено и предложите шта мислите да треба. Дођите да радимо заједно. Заједно смо јачи и бољи.

Осим стратешког плана Друштва судија, за који се прошле године нису били стекли ни услови ни могућности да га донесемо, могу да констатујем да смо у протеклој години испунили активности из Оквирног плана који смо усвојили на прошлој Скупштини. Због тога предлажем да за наредну годину усвојимо следећи

Оквирни план активности:

- Издавање билтена Друштва судија Србије поводом јубилеја Двадесет година Друштва судија Србије
- Доношење стратешког плана
- Наставак бављења питањима унапређења положаја судија и судова, неравномерне оптерећености судова и судија, положаја судијских приправника и пратећег особља у судовима, вредновања рада судија, унапређења судијских вештина и знања, превазилажења неуједначене примене права, унапређења односа судова и медија, кроз:
 - Организовање три округла стола са Удружењем јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, удружењима судијских и тужилачких помоћника и неладиних удружења које се баве правосуђем на тему одговарајућег уставног оквира за правосуђе
 - Анализу и предлагање решења надлежним органима (законодавцу, Високом савету судства, Врховном касационом суду, Министарству правде) за превазилажење уочених недостатака и унапређење правосудног система ради уједначене примене права
 - Анализу постојећег система обуке приправника и препоруке за његово побољшање
 - Организовање округлог стола о томе да ли правосудни испит представља одговарајуће мерило стручности и у којој мери и да ли га је потребно реформисати уз учешће представника Министарства правде, Високог савета судства, испитивача на правосудном испиту, судија и судијских помоћника
 - Одржавање конференције која би се бавила мерама обуке потребним за поуздан и ефективан развој почетних знања за судију и за унапређење стручности већ изабраних судија, уз учешће судија које су завршиле Правосудну академију, као и оних које Академију нису завршиле, судијских помоћника, представника Академије, чланова Високог савета судства, представника Министарства правде и академија Француске, Шпаније и(ли) Португалије.
 - Анализу услова у којима судије раде и начина на који се вреднују, како би се установило на који начин и у којој мери је понашање судија њима условљено, и предлагање одговарајућих мера за њихово унапређење.
 - Одржавање четири округла стола у судовима на којима би саме судије расправљале о сопственој улози и одговорности у заштити и јачању како личне, тако и независности судија уопште, о правном оквиру и механизмима за то (кроз призму свакодневног вршења судијске функције, функције председника суда, односно члана Високог савета судства, као и вредновање рада судија), о томе у којој мери судије користе или не користе постојеће механизме, као и о разлозима уколико то не чине.
 - Формирање радне групе сачињене од представника медија који извештавају о правосуђу и судија која би извршила анализу извештавања портпарола и садржајности обавештења које пружају, као

и начина извештавања од стране медија (мера сензационализма, (не)поузданости извора и информација), узимајући у обзир правни оквир и, у складу са резултатима анализе, израдила нацрт смерница.

- Организовање четири радионице у седиштима апелационих судова са представницима медија, портпаролима судова и судијама на којима би био представљен нацрт смерница и на којима би се указало, са једне стране, представницима судова шта би требало да учине (нормативно, организацино и кадровски), односно које информације да пруже како би јавност била адекватно информисана и како би унапредили сарадњу са медијима, а са друге стране медијима би се приближио начин организације и функционисања судова и неопходност поштовања минимума начела у извештавању, као и циљане теме од значаја за судство (шта је притисак, а шта не већ представља легитиман интерес, зашто су услови рада важни за једнаку примену права и друго).
- Израда и публикување финалних смерница и препорука по организовању свих радионица.

Не могу да и овог пута не укажем да је важно да се увек има у виду да је судија комплетан и способан да квалитетно савлада обим посла који је пред њим тек ако је свестан друштвених услова у којима живи, ако је Личност која је узор у друштву и ако своју функцију обавља стручно, а своје мишљење заступа гласно и јасно и не мења га под утицајем страха или неморалне нагодбе. На крају, тачно је да бољитак не долази сам од себе, не долази извесно и у сваком случају чак и када се трудимо да га остваримо. Али је сасвим сигурно да га неће бити, ако ни не покушамо да га остваримо.

6. јул 2017. године
у Београду



Драгана Бољевић
председница Друштва судија Србије